

УДК 378.011.3-051:5]:614.8-053.5
DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223221>

ОЛЬГА КРОПИВКА

ORCID: 0000-0001-7790-7071

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

У статті на основі аналізу теоретичної літератури схарактеризовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи. Висвітлено результати педагогічного експерименту щодо перевірки ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи. З'ясовано, що після проведення формувального етапу педагогічного експерименту, під час якого реалізовано визначені педагогічні умови, елементарний рівень у контрольній групі студентів знизився на 0,99 %, в експериментальній – на 11,39 %; достатній рівень у контрольній групі знизився на 0,98%, в експериментальній – на 10,40%. Показники високого рівня: в контрольній групі кількість студентів збільшилася на 1,97%, в експериментальній – на 21,77%.

Ключові слова: готовність, майбутній учитель, природничі науки, безпечна життєдіяльність, учні старшої школи, педагогічні умови, педагогічний експеримент

Постановка проблеми. Актуальність проблеми підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи нині посилюється у зв'язку з тим, що науково-технічний прогрес, діджиталізація соціуму, економічні, соціально-політичні й технологічні трансформації супроводжують існування особистості у сучасних реаліях різними загрозами, тому проблема захисту від них, тобто проблема безпечної життєдіяльності кожної особистості (дорослої людини, так і дитини) завжди є пріоритетною, особливо, у контексті організації освітнього простору. Численні наукові дослідження учених-педагогів, які проведені у галузі безпеки життєдіяльності людини, а також організації безпечної життєдіяльності школярів, свідчать про важливість проблеми, але одночасно і про її невіршеність, хоча науковці пропонують різні способи її розв'язування. У цьому контексті удосконалення змісту педагогічної освіти у вітчизняних закладах вищої освіти посилюється в напрямі пошуку педагогічних умов підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика визначення поняття «педагогічні умови» висвітлена у багатьох вітчизняних науковців, серед яких Н. Батечко (2013), О. Букагова (2013), С. Вітвицька (2011), М. Гриньова (2008), Н. Грицай (2016), Т. Дніпровська (2012), Л. Кравчук (2015), С. Люленко (2012), Л. Нечволод (2002), О. Момот (2016), С. Новописьменний (2016), Л. Сидорчук (2013), Т. Петухова (2010) та ін. Аналіз їхніх праць дає підстави стверджувати, що загалом поняття «педагогічні умови» слід тлумачити як обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний процес підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи та які визначають результат – позитивну динаміку у формуванні готовності майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи. Отже, значущим завданням професійної підготовки майбутніх учителів природничих наук є теоретичне обґрунтування та практична реалізація в освітньому процесі педагогічних університетів комплексу педагогічних умов у моделей, які сприятимуть формуванню готовності майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи.

Мета статті – висвітлити результати педагогічного експерименту щодо перевірки ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи.

Основний виклад матеріалу. Теоретичний аналіз наукових праць (Т. Аугсбург (2006), М. Гриньова (2019), М. Дяченко-Богун (2019), Є. Желібо (2008), Н. Заверуха (2008), В. Запарний (2008), Л. Міт (1978), Н. Кононець (2019), В. Кухаренко (2001), С. Люленко (2012), А.Маркова (1990), О.Обмок (2010), Р.Попелюшко (2012), Л. Рибалко (2019), Н. Сиротенко (2001) та ін.) дозволив виокремити такі педагогічні умови, які, згідно гіпотези дослідження, будуть ефективно впливати на формування готовності майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи:

- 1) створення мотиваційно-інноваційного освітнього середовища інтенсивного накопичення майбутніми учителями природничих наук знань з формування безпечної поведінки учнів старшої школи;
- 2) удосконалення інформаційного забезпечення системи професійної підготовки майбутніх учителів природничих наук;
- 3) створення середовища дистанційної підтримки студентів у процесі підготовки до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи.

У ході реалізації першої педагогічної умови – створення мотиваційно-інноваційного освітнього середовища інтенсивного накопичення майбутніми учителями природничих наук знань з формування безпечної поведінки учнів старшої школи – на базі природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка створено лабораторію з організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи. Ця лабораторія тісно співпрацює з місцевими органами Служби безпеки України (СБУ), ставлячи за мету – залучення до освітнього процесу практичних працівників: військових, поліції, пожежних працівників, вибухотехніків та інших службовців з досвідом практичних дій, що сприяло підвищенню інтересу до підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи і, як наслідок, якості знань студентів і супутніх їм умінь. Доречно зазначити, що антитерористичним центром при СБУ у Полтавській області активно проводяться для майбутніх учителів природничих наук, наших студентів, заходи наступної тематики «Порядок дій громадян у разі виявлення підозрілих предметів», «Тероризм – зло людства», «Стоп тероризм», «Як поводитися під час терористичної загрози?», «Війна і тероризм», «Інформаційна війна та її протидія», «Як вижити в умовах інформаційної війни» тощо.

Також реалізації цієї умови сприяли залучення студентів та учнів старшої школи до валеологічних гуртків. Наприклад, діяльність валеологічного гуртка «Ми – за здоровий спосіб життя» спрямована на організацію волонтерського підліткового руху, який пропагує формування у учнів старшої школи навичок здорового способу життя та відповідального ставлення до власного здоров'я. Під час роботи з гуртківцями студенти експериментальних груп провели масштабну роботу в школах міста Полтави. Ними розроблено програми та проведено виховні заходи серед учнів старшої школи за темами: «Ми – здорова родина», «Молодь обирає здоров'я!», «Шкідливим звичкам – ні!», «Хочу бути здоровим», «Україна – здорова нація», методичні рекомендації проведення тренінгів для батьків «Як виховати дитину фізично здоровою», «Що треба знати про здоровий спосіб життя» тощо.

Задля реалізації в освітньому процесі такої педагогічної умови як удосконалення інформаційного забезпечення системи професійної підготовки майбутніх учителів природничих наук, у студентів експериментальних груп після вивчення дисциплін «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Екологія», «Педагогіка», «Методика викладання природничих наук», «Концепції сучасного природознавства», «Сучасні освітні технології» було запроваджено спецкурс «Основи організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи», який мав на меті набуття студентами системи знань з теоретичних основ безпеки, безпечної життєдіяльності, способів безпечної поведінки в повсякденних і надзвичайних ситуаціях, з проблем основ здоров'я, цивільного захисту населення; знань щодо організації освітнього процесу в сучасних школах та старших класах зокрема, й розуміння значення цих знань для практики формування безпечної поведінки учнів старшої школи, культури безпеки й здорового способу життя.

Курс для дистанційної підтримки студентів під час вивчення спецкурсу «Основи організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи» (рис. 1) є комплексом навчально-методичного забезпечення для дистанційного вивчення змісту вище згаданого спецкурсу.

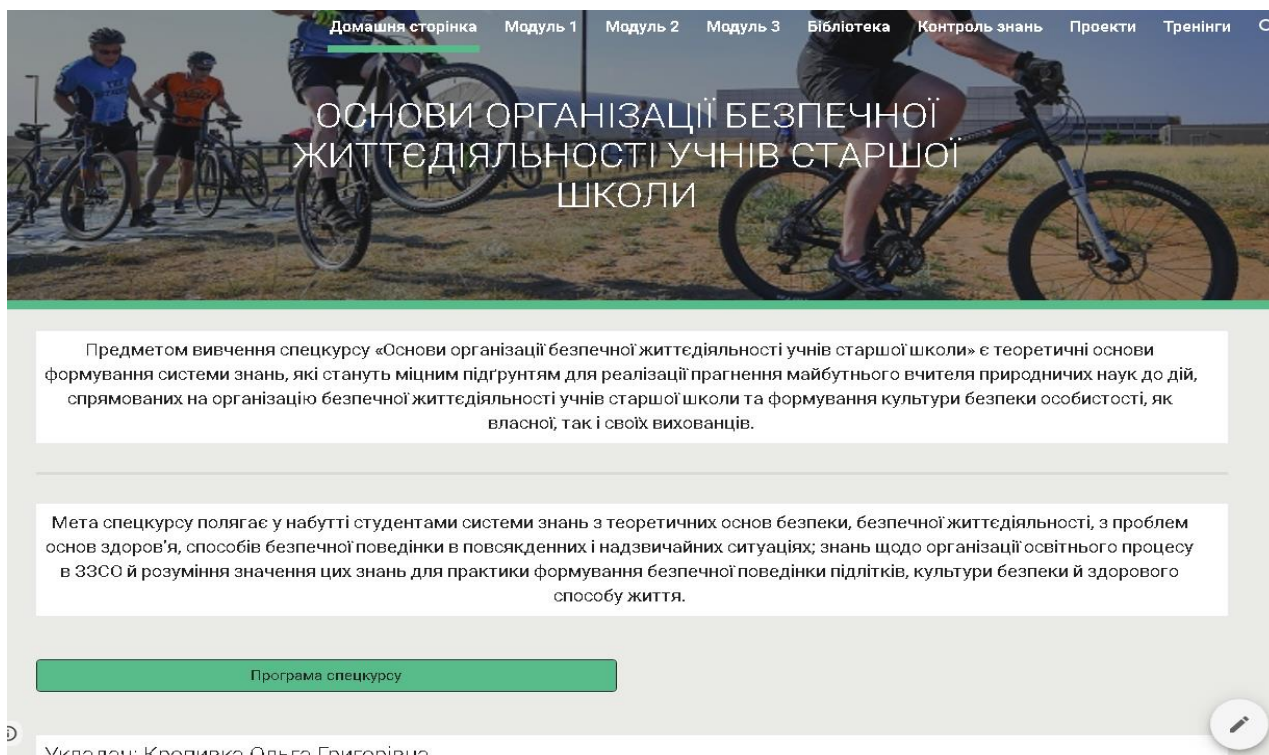

Рис. 1. Головна сторінка дистанційного курсу

Відтак, програма спецкурсу складається із трьох змістових модулів: Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності; Змістовий модуль 2. Валеологія; Змістовий модуль 3. Цивільний захист. Повна структура спецкурсу відображена у таблиці 1.

Структура спецкурсу «Основи організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи»

№	Назви змістових модулів	Кількість годин								
		Денна форма				Заочна форма				
		всього	лекції	практ.	С.Р.	всього	лекції	практ.	С.Р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Розділ 1 (Модуль 1). БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ										
1	Основні поняття з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек.	6	2	2	2					
2	Природні загрози.	4		2	2					
3	Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах.	10	2	4	4					
3.1.	Пожежна безпека.	8		4	4					
3.2.	Радіаційна безпека.	8		4	4					
3.3.	Хімічна безпека.	6		4	2					
4	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	6		2	4					
5	Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.	4		2	2					
6	Управління силами та засобами ОГ під час НС.	4		2	2					
	Разом	56	4	26	26					
Розділ 2 (Модуль 2). ВАЛЕОЛОГІЯ										
7	Проблеми здорового способу життя в сучасному суспільстві.	8	2	4	2					
8	Адаптаційний потенціал людини як критерій здоров'я.	6		4	2					
9	Екологія та здоров'я. Соціальні умови здоров'я.	6		4	2					
	Разом	52	2	12	6					
Розділ 3 (Модуль 3). ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ										
10	Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС	6	2	2	2					
11	Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та противибуховий і протипожежний захист ОГ	6		4	2					
12	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження	6		4	2					
13	Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС	6		4	2					
14	Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.	8		6	2					
	Разом	32	2	20	10					
	Усього годин	108	8	58	42					

З урахуванням сучасних реалій до організації освітнього процесу в умовах діджиталізації, здійснено акцент на дистанційній освіті у підготовці майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи, що відображено у змісті третьої педагогічної умови – створення середовища дистанційної підтримки студентів у процесі підготовки до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи.

Середовище дистанційної підтримки студентів у процесі підготовки до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи створено, як слушно зазначають Н. Кононец, В. Кухаренко, за допомогою сервісів Google Sites та Google Classroom та містить дистанційний курс та віртуальний клас.

Віртуальний клас розроблено нами для проведення віртуального практикуму з організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи (рис. 2).

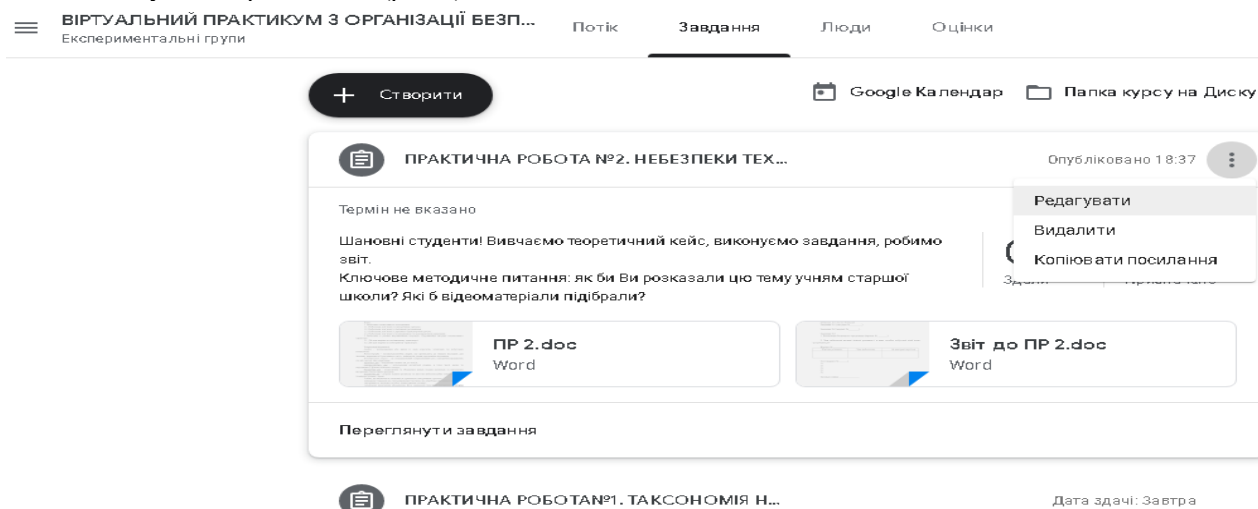

Рис. 2. Віртуальний клас для віртуального практикуму з організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи

Примітно, що робота студентів та викладачів у віртуальному класі досить зручна завдяки оптимально продуманій розробниками навігаційній системі, зрозумілій для кожного користувача на інтуїтивному рівні. У горизонтальній навігаційній панелі ресурс містить 4 вкладки: «Потік», «Завдання», «Люди», «Оцінки», що дає змогу легко розміщувати матеріали, спілкуватися у чатах, приватних повідомленнях, виставляти оцінки, вести корекційну роботу у середовищі, тобто, забезпечувати підтримку кожного студента на відстані (Кропивка, Кононец, 2019).

Загалом, педагогічний експеримент щодо перевірки ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи передбачав залучення 406 студентів (КГ=204, ЕГ=202) четвертих курсів, які здобували перший (бакалаврський) рівень вищої освіти галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 014.15 Середня освіта (Природничі науки) у таких ЗВО: Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г Короленка.

З метою визначення ефективності авторських педагогічних умов у вище згаданому формулюванні було здійснено: констатувальну й формувальну діагностику готовності майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи; статистичний аналіз отриманих даних за допомогою критерію Пірсона.

Відмітимо, що діагностику готовності майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи здійснювали за такими критеріями і трьома рівнями (елементарний, достатній та високий):

- когнітивно-процесуальний критерій відбиває ступінь усвідомленості та засвоєння системи знань з теоретичних основ безпеки, безпечної життєдіяльності, з проблем основ здоров'я, способів безпечної поведінки в повсякденних і надзвичайних ситуаціях; знань щодо організації освітнього процесу в школах й розуміння значення цих знань для практики формування безпечної поведінки підлітків, культури безпеки й здорового способу життя;
- діяльнісно-технологічний критерій відбиває ступінь сформованості найбільш значущих груп умінь студентів, необхідних для організації безпечної життєдіяльності школярів;
- мотиваційно-ціннісний критерій відбиває ступінь сформованості системи мотивів студентів до навчальної і позанавчальної діяльності, спрямованої на формування культури безпеки особистості, мотивів до оволодіння способами організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи;
- рефлексивно-саморегуляційний критерій відображає уміння рефлексії на основі адекватного самооцінювання, самоконтролю і самоорганізації, що забезпечують адаптивність студентів до змін в освітній сфері та професійній діяльності у напрямі організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи;

Констатувальна діагностика засвідчила, що високий рівень готовності майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи продемонстрували 25,00 % студентів контрольної та 22,78 % студентів експериментальної групи; достатній рівень виявили 36,76 % студентів контрольної та 37,62 % студентів експериментальної; елементарний рівень показали 38,24 % студентів контрольної та 39,60 % студентів експериментальної.

Після проведення формувального етапу педагогічного експерименту, під час якого реалізовано визначені педагогічні умови, виявлено наступну динаміку змін у рівні готовності майбутніх учителів природничих наук до

організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи: елементарний рівень у контрольній групі студентів знизився на 0,99 %, а в експериментальній – на 11,39 %; достатній рівень у контрольній групі знизився на 0,98%, а в експериментальній – на 10,40%. Найбільш суттєво змінилися показники високого рівня: в контрольній групі кількість студентів збільшилася на 1,97%, а в експериментальній – на 21,77% (табл. 1).

Таблиця 2

Динаміка позитивних змін у рівнях готовності майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи

Рівень готовності	Констатувальний етап		Формувальний етап		Динаміка змін	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Елементарний	78	80	76	57	-2	-23
	38,24%	39,60%	37,25%	28,22%	-0,99%	-11,39%
Достатній	75	76	73	55	-2	-21
	36,76%	37,62%	35,78%	27,23%	-0,98%	-10,40%
Високий	51	46	55	90	+4	+44
	25,00%	22,78%	26,97%	44,55%	+1,97%	+21,77%

Вірогідність результатів педагогічного експерименту визначені з використанням критерію Пірсона. Провівши необхідні обчислення за допомогою табличного процесора, ми порівняли значення критерію χ^2 (13,68) після педагогічного експерименту з критичним значенням (7,81), і дійшли висновку, що оскільки $13,68 > 7,81$, то варто вважати, що значна різниця в рівнях готовності, одержана в контрольній та експериментальній групі, є результатом імплементації визначених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи.

Висновки. Підбиваючи підсумки, зазначимо, що результати формувального експерименту свідчать про ефективність і доцільність упровадження визначених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи, а саме: 1) створення мотиваційно-інноваційного освітнього середовища інтенсивного накопичення майбутніми учителями природничих наук знань з формування безпечної поведінки учнів старшої школи; 2) удосконалення інформаційного забезпечення системи професійної підготовки майбутніх учителів природничих наук; 3) створення середовища дистанційної підтримки студентів у процесі підготовки до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи. Ефективність педагогічних умов статистично підтверджено.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розширенні спектру педагогічних умов підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої школи в умовах діджиталізації освіти.

Список використаних джерел

- Гриньова, М. В., Кононець, Н. В., Дяченко-Богун, М. М., Рибалко Л. М. (2019). Ресурсно-орієнтоване навчання студентів в умовах здоров'язбережувального освітнього середовища. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 72 (4), 182-193.
- Желібо, Є. П., Заверуха, Н. М., Запарний, В. В. (2008). *Безпека життєдіяльності*: навч. посіб. Київ: Каравела.
- Кропивка, О. Г., Кононець, Н. В. (2019). Середовище дистанційної підтримки у процесі підготовки майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, 4 (129), 77-83.
- Кухаренко, В. М., Сиротенко, Н. Г. (2001). Дистанційне навчання – педагогічна технологія XXI сторіччя. *Комп'ютерно орієнтовані системи навчання*, 4, 11-15.
- Люленко, С. (2012). Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя природничих дисциплін до природоохоронної роботи в загальноосвітній школі. *Збірник наукових праць Уманського держ. пед. ун-ту*, 4, 218-224.
- Маркова, А. К., Матис, Т. А., Орлов, А. Б. (1990). *Формирование мотивации учения*. Москва.
- Обмок, О. Г. (2010). Рейтинг у системі мотивації науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. *Науковий вісник Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України*, 154, 2, 203-211.
- Попелюшко, Р. П. (2012). Мотивація як засіб саморозвитку й самореалізації особистості педагога. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна"*, 6, 136-140.

Augsburg, T. (2006). *Becoming Interdisciplinary: An Introduction to Interdisciplinary Studies*. Hunt Publishing Company.

Meeth, L. (1978). Interdisciplinary studies: A matter of definition. *Change*, 7, 10.

References

Augsburg, T. (2006). *Becoming Interdisciplinary: An Introduction to Interdisciplinary Studies*. Hunt Publishing Company.

Hrynova, M. V., Kononets, N. V., Diachenko-Bohun, M. M., & Rybalko L. M. (2019). Resursno-orientovane navchannia studentiv v umovakh zdorov'iazbezrehvalnoho osvitnoho seredovyscha [Resource-oriented learning of students in a healthy educational environment]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Information technologies and teaching aids]*, 72 (4), 182-193 [in Ukrainian].

Zhelibo, Ye. P., Zaverukha, N. M., & Zaparnyi, V. V. (2008). *Bezpeka zhyttiediialnosti [Life Safety]: navch. posib*. Kyiv: Karavela [in Ukrainian].

Kropyvka, O. H., & Kononets, N. V. (2019). Seredovyshe dystantsiinoi pidtrymky u protsesi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pryrodnychkh nauk do orhanizatsii bezpechnoi zhyttiediialnosti uchniv [The environment of remote support in the process of preparing future science teachers to organize the safe life of students]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajnskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho [Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after KD Ushinsky]*, 4 (129), 77-83 [in Ukrainian].

Kukhareno, V. M., & Syrotenko, N. H. (2001). Dystantsiine navchannia – pedahohichna tekhnolohiia XXI storichchia [Distance learning is a pedagogical technology of the XXI century]. *Komp'uterno oriietovani systemy navchannia [Computer-based learning systems]*, 4, 11-15 [in Ukrainian].

Liulenko, S. (2012). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy pidhotovky maibutnoho vchytelia pryrodnychkh dystsyplin do pryrodookhoronnoi roboty v zahalnoosvitnii shkoli [Organizational and pedagogical conditions of preparation of the future teacher of natural sciences for nature protection work in comprehensive school]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzh. ped. un-tu [Collection of scientific works of Uman state. ped. un-tu]*, 4, 218-224 [in Ukrainian].

Markova, A. K., Matis, T. A., & Orlov, A. B. (1990). *Formirovanie motivatsii ucheniia [Formation of motivation for learning]*. Moskva [in Russian].

Meeth, L. (1978). Interdisciplinary studies: A matter of definition. *Change*, 7, 10.

Obmok, O. H. (2010). Reitynh u systemi motyvatsii naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Rating in the system of motivation of scientific and pedagogical workers of higher educational institutions]. *Naukovyi visnyk Nats. un-tu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy [Scientific Bulletin of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine]*, 154, 2, 203-211 [in Ukrainian].

Popeliushko, R. P. (2012). Motyvatsiia yak zasib samorozvytku y samorealizatsii osobystosti pedahoha [Motivation as a means of self-development and self-realization of the teacher's personality]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnologii Universytetu "Ukraina" [Collection of scientific works of Khmelnytsky Institute of Social Technologies of the University "Ukraine"]*, 6, 136-140 [in Ukrainian].

KROPIVKA O.

Poltava V. G. Korolenko national pedagogical University, Ukraine

EXPERIMENTAL VERIFICATION OF THE EFFICIENCY OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF NATURAL SCIENCES FOR THE ORGANIZATIONS OF SAFE LIFE ACTIVITIES OF SENIOR SCHOOL STUDENTS

The article, based on the analysis of theoretical literature, characterizes the pedagogical conditions of preparation of future teachers of natural sciences for the organization of safe living of high school students. The results of the pedagogical experiment on checking the effectiveness of pedagogical conditions of preparation of future science teachers for the organization of safe living of high school students are highlighted. It was found that after the formative stage of the pedagogical experiment, during which certain pedagogical conditions were implemented, the elementary level in the control group of students decreased by 0.99%, in the experimental - by 11.39%; sufficient level in the control group

decreased by 0.98%, in the experimental group - by 10.40%. High level indicators: in the control group the number of students increased by 1.97%, in the experimental group - by 21.77%.

Key words: *readiness, future teacher, natural sciences, safe living, high school students, pedagogical conditions, pedagogical experiment*

Стаття надійшла до редакції 30.07.2020 р.

УДК 37:001.895:331.101.1

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223223>

СВІТЛАНА КУДЛЯК

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ (Україна)

ТЕОРЕТИКО- МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розкриті особливості впровадження системи планування організаційно-педагогічної діяльності вчителів в умовах сучасного закладу загальної середньої освіти . В умовах розбудови національної системи освіти України на сучасному етапі її розвитку важливого значення набуває діяльність керівника як професіонала, спроможного створити творче освітнє середовище в закладі освіти та навколо нього.

Визначені основні напрями та показники результативності впровадження системи планування організаційно-педагогічної діяльності в школі; експериментально підтверджена необхідність впровадження системи планування організаційно-педагогічної діяльності в закладі загальної середньої освіти, яка зумовлюється постійною увагою до підвищення професійної компетентності управлінської команди та педагогів засобами систематизації планової діяльності в системі підвищення кваліфікації, самоосвіти, організації методичної служби школи.

Ключові слова: планування, система планування організаційно-педагогічної діяльності, управлінська команда, заклад загальної середньої освіти, управління школою, педагогічна діяльність вчителів.

Усвідомлення інтегруючого характеру управлінської діяльності, приділення особливої уваги тій властивості управління, яка перетворює неорганізований натовп в ефективну цілеспрямовану і виробничу групу за допомогою класичних функцій управління як процесу, зумовлює виокремлення зачинної функції у системі управління закладу загальної середньої освіти - функції планування.

Реформи змін в освітянській галузі вносять корективи до традиційних форм планування освітнього процесу, які базуються на демократичних началах та гуманізації системи освіти. Особливою нішею серед наукових розвідок щодо інноваційних форм управлінської діяльності в закладі загальної середньої освіти є планування організаційно-педагогічної діяльності вчителів. Ця діяльність має бути плановою і прогнозованою на розвиток творчого потенціалу вчителів, які, в свою чергу, здійснюють організаційно-педагогічну діяльність у шкільному середовищі.

Планування буде лише тоді ефективним, коли всі складові будуть утворювати певну систему. Система планування роботи школи передбачає створення певного системного об'єкту (річного плану роботи школи) й перехід від нього до аналізу й планування складових (методичної роботи; роботи учнівських організацій та батьківських колективів; виховної роботи; зміцнення навчально - матеріальної бази; розподіл обов'язків між членами адміністрації; планування роботи кожним учителем, класним керівником тощо). На практиці це означає, що, виходячи з перспективної теми, над розв'язанням якої працює педагогічний колектив, нормативних і директивних документів, враховуючи результати роботи за минулий навчальний рік, шкільне оточення, інтереси вчителів, учнів та їхніх батьків, розуміючи сутність кінцевої мети, управлінська команда складає річний план роботи школи, який повинен охоплювати всі ділянки шкільного життя.

Планування роботи школи має здійснюватися на основі таких підходів, як:

цілеспрямованість, науковість, комплексність, поєднання перспективного й щоденного планування, доцільність, врахування специфічних особливостей організаційно-педагогічної діяльності вчителів у даній школі.

З метою удосконалення системи планування організаційно-педагогічної діяльності в умовах сучасного закладу загальної середньої освіти у процесі дослідження ми вважали за доцільне позиціонувати теоретичні засади системи планування організаційно-педагогічної діяльності в ЗЗСО, на їхній основі побудувати, теоретично обґрунтувати модель системи планування організаційно-педагогічної діяльності та експериментально перевірити результативність даної системи.

Теорія управління освітою та навчальними закладами розробляється останнім часом досить активно Г. Єльнікова, Л. Калініна, Л. Карамушка, М. Кириченко, Т. Кравчинська, В. Маслов, В. Олійник, О. Отич, В. Сидоренко, М. Скрипник, Т. Сорочан, З. Рябова, В. Пікельна, Г. Тимошко, Є. Хриков досліджують питання управління закладами освіти як соціальними системами та різні вектори розвитку менеджменту змін, що